

Sygn. akt III AUa 2134/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń SSA Grażyna Czyżak
Protokolant:	sekr.sądowy Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2017 r. w Gdańsku

sprawy H. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji H. N.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt VI U 266/16

zmienia zaskarżony wyrok i zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do wypłaty H. N. emerytury za okres od dnia 1 lutego 2015 roku do dnia 31 marca 2015 roku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń

Sygn. akt III AUa 2134/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 listopada 2015 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonej H. N. wypłaty emerytury za okres od 1 lutego 2015 roku do 31 marca 2015 roku, ponieważ wniosek o podjęcie świadczenia złożyła 22 kwietnia 2015 roku i w związku z tym brak jest podstaw do wypłaty świadczenia za okres wcześniejszy.

Odwołanie od tej decyzji złożyła H. N., wnosząc o jej zmianę i wypłatę świadczenia za okres wskazany we wniosku. W uzasadnieniu ubezpieczona stwierdziła,

że zrezygnowała z zatrudnienia z powodu opieki nad chorym synem. Natomiast wysokość świadczenia pielęgnacyjnego, które otrzymała z powodu rezygnacji z zatrudnienia za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku wynosi 1.200 złotych, a różnica

w świadczeniu to kwota 320 złotych - różnica między emeryturą otrzymywaną, a świadczeniem rodzinnym. Odwołująca otrzymała odmowną decyzję z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu pobierania emerytury i z tego powodu zwróciła się do ZUS o wypłatę za ten jeden miesiąc emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podtrzymał swoje stanowisko powołując się na przepisy art. 129 i 116 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 13 września 2016 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej, sygn. akt VI U 266/16.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

H. N. przysługiwało prawo do emerytury na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 15 maja 1989 roku w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki oraz na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Decyzją z dnia 10 lutego 2015 roku wstrzymano wypłatę emerytury od 1 lutego 2015 roku, bowiem taki wniosek o zawieszenie świadczenia złożyła H. N.. Jednocześnie wnioskodawczyni wystąpiła o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia, innej pracy zarobkowej do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych. Decyzją z dnia 17 marca 2015 roku odmówiono jej tego świadczenia na podstawie art. 17 ust. 5 pkt 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych z tego powodu, że ubezpieczona ma cały czas ustalone prawo do emerytury, a wypłatę emerytury ma tylko zawieszoną. Decyzja ta stała się ostateczna i z tego też powodu ubezpieczona za okres, za który złożyła wniosek, czyli za okres od 1 lutego 2015 roku do 31 marca 2015 roku została pozbawiona jakiegokolwiek świadczenia na niepełnosprawne dziecko, ale także na siebie. Wobec powyższego ubezpieczona wystąpiła z wnioskiem z dnia 22 kwietnia 2015 roku i decyzją z dnia 14 maja 2015 roku wznowiono wypłatę emerytury od 1 kwietnia 2015 roku. Ubezpieczona zażądała, aby za okres od 1 lutego 2015 roku do 31 marca 2015 roku wypłacono jej również wyrównanie emerytury z tego powodu, że nie otrzymała świadczenia pielęgnacyjnego.

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie akt ZUS i uznał, że organ rentowy prawidłowo odmówił świadczenia za okres od 1 lutego 2015 roku do 31 marca 2015 roku. Sąd podkreślił, że wniosek o podjęcie wypłaty świadczenia został złożony 22 kwietnia 2015 roku. Wcześniej ubezpieczona składała wniosek o zawieszenie wypłaty emerytury z tego właśnie powodu, że chciałaby pobierać świadczenie pielęgnacyjne, a więc - skoro złożyła wniosek w tym dniu, a art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przewiduje, że świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu – nie ma możliwości wcześniejszego wyrównania świadczenia za ten okres, za który odmówiono jej świadczenia pielęgnacyjnego przed organami administracji państwowej. Sąd Okręgowy zwrócił także uwagę, że art. 116 ust. 1 cyt. ustawy stanowi, że postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego. Skoro wniosek został złożony 22 kwietnia 2015 roku, to prawidłowo wznowiono wypłatę emerytury od 1 kwietnia 2015 roku. Zdaniem Sądu I instancji decyzję wydano prawidłowo, dlatego też na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd oddalił odwołanie.

Apelację od wyroku wywiodła ubezpieczona, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez wypłacenie wnioskodawczyni emerytury za okres od 1 lutego 2015 r. do 31 marca 2015 r. W uzasadnieniu apelacji wnioskodawczyni powołała się na art. 5 k.c., tj. zasady współżycia społecznego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku i zobowiązaniem pozwanego do wypłaty H. N. emerytury za okres od dnia 1 lutego 2015 r. do dnia 31 marca 2015 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy niewłaściwie zastosował przepisy prawa materialnego, co skutkowało nieuzasadnionym oddaleniem odwołania wnioskodawczyni.

W kontekście powyższego należy podkreślić, że prawidłowe rozstrzygnięcie każdej sprawy uzależnione jest od spełnienia przez Sąd orzekający dwóch naczelných obowiązków procesowych, tj. przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób określony przepisami kodeksu postępowania cywilnego oraz dokonania wszechstronnej oceny całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej. Rozstrzygnięcie to winno również znajdować oparcie w przepisach prawa materialnego adekwatnych do poczynionych ustaleń faktycznych. Kontrola instancyjna zaskarżonego orzeczenia ma natomiast na celu ustalenie, czy w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania Sąd pierwszej instancji sprostał tym wymogom. Istotą postępowania apelacyjnego jest zbadanie zasadności zarzutów skierowanych przeciwko orzeczeniu sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy orzeka jednak w oparciu o całokształt zgromadzonego materiału dowodowego, dokonując na nowo jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych w postępowaniu przed sądami obu instancji dowodów. Jako Sąd merytoryczny, bazując na tym samym materiale dowodowym, co Sąd pierwszej instancji, Sąd odwoławczy może czynić własne, odmienne ustalenia, może również, na podstawie art. 382 in fine k.p.c. przeprowadzić uzupełniające postępowanie dowodowe. Sąd drugiej instancji jako sąd nie tylko odwoławczy, lecz także merytoryczny, nie może poprzestać na zbadaniu zarzutów apelacyjnych. Powinien poczynić własne ustalenia i samodzielnie ocenić je z punktu widzenia prawa materialnego. Sąd Najwyższy wyraźnie też akcentuje, że ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, stąd też obowiązek dokonywania ustaleń istnieje niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Odnosząc się na wstępie do powołanego w uzasadnieniu apelacji art. 5 k.c., Sąd Apelacyjny wskazuje, że zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą, w prawie ubezpieczeń społecznych nie stosuje się klauzul generalnych zasad współżycia społecznego

(zob. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 27 października 2009 r., II UK 81/09, Lex nr 824176; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 214/10, Lex nr 1095955; z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 174/09, Lex nr 585709). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia

8 kwietnia 2008 r. (I UK 294/07, Lex nr 465971), przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, mają charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Zarzut ten (nadużycia prawa podmiotowego, albo czynienia ze swego prawa podmiotowego użytku niezgodnego z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych musiałby być odniesiony do czynności organu rentowego, który - wydając decyzję - nie korzysta ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym - Kodeksem cywilnym lub Kodeksem pracy), lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Materialnoprawną podstawą świadczeń emerytalno-rentowych mogą być zatem tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego. Wobec powyższego stwierdzić należy, że skoro art. 5 k.c. nie mógłby znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie jako sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, to nie mógł również zostać naruszony przez Sąd.

Niemniej jednak Sąd Apelacyjny stwierdził uchybienie przez Sąd I instancji innym normom prawa materialnego.

Przypomnieć należy, że stosownie do art. 134 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli:

- 1)powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa;
- 2)osoba pobierająca świadczenia mimo pouczenia lub żądania organu rentowego nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń;
- 3)osoba uprawniona do świadczeń nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu, bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego;
- 4)okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało;
- 5)świadczenia nie mogą być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego

Zgodnie natomiast z art. 135 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie ustania przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczenia, wypłatę wznowia się od miesiąca ustania tej przyczyny, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu, z uwzględnieniem ust. 2.

Należy zwrócić uwagę, że w przytoczonych przepisach jest mowa o powstaniu okoliczności uzasadniających zawieszenie prawa oraz o ustaniu przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczenia, chodzi zatem o przyczynę rzeczywistą, obiektywnie zaistniałą. Nie odpowiada temu pojęciu przyczyna wskazywana przez ubezpieczonego we wniosku o zawieszenie świadczenia. Aby organ rentowy mógł wstrzymać wypłatę świadczenia, musi istnieć przewidziana ustawowo podstawa wstrzymania wypłaty świadczenia, a zatem – w przypadku działania na wniosek ubezpieczonego – rzeczą organu rentowego jest zbadanie, czy deklarowana przez wnioskodawcę podstawa faktycznie istnieje. Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela przy tym stanowisko Sądu Apelacyjnego w Lublinie (vide: wyrok z dnia 13 lipca 2016 r., III AUa 190/16, LEX nr 2090432), iż treść przepisu art. 135 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uprawnia do badania zasadności decyzji wstrzymującej wypłatę świadczenia również wówczas, gdy jest ona prawomocna. Przepis ten stanowi bowiem, że jeżeli wstrzymanie wypłaty świadczeń nastąpiło na skutek błędu organu rentowego, wypłatę wznowia się poczynając od miesiąca, w którym je wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu o jej wznowieniu.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy konieczne było zatem zbadanie, czy powstały okoliczności uzasadniające wstrzymanie wnioskodawczyni wypłaty świadczenia emerytalnego.

Wnioskiem z dnia 9 lutego 2015 r. (k. 74 akt emerytalnych) H. N. zwróciła się o zawieszenie emerytury od lutego wskazując, że będzie się ubiegała o świadczenie pielęgnacyjne. Zgodnie jednak z art. 17 ust. 5 pkt 1 lit a) świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury. Oznacza to, że – jak trafnie wskazano w uzasadnieniu decyzji odmawiającej H. N. prawa do świadczenia pielęgnacyjnego – wstrzymanie wypłaty świadczenia emerytalnego, skoro nie pozbawia ubezpieczonej prawa do emerytury wcześniejszej (ubezpieczona nadal ma ustalone prawo do emerytury), nie stanowi przesłanki warunkującej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego.

Pozwany organ nie badał jednak w ogóle przedmiotowej okoliczności. Podkreślić przy tym należy, że mając na uwadze treść wniosku ubezpieczonej w przedmiocie zawieszenia prawa do emerytury, jak również jednoznaczne przepisy prawne, których znajomość obciąża ZUS jako organ administracji państwowej, ustalenie przez organ, że – wbrew przekonaniu ubezpieczonej – nie zaistniała okoliczność uzasadniająca wstrzymanie jej wypłaty emerytury i wobec tego nie ma podstaw do wydania decyzji o zawieszeniu jej wypłaty, było jak najbardziej możliwe. Pozwany, dysponując powyższą wiedzą, powinien był zatem odmówić zawieszenia wypłaty świadczenia emerytalnego ubezpieczonej. Jak już wyżej wskazano, pomimo faktu, że

przedmiotowa decyzja jest prawomocna, treść art. 135 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uprawnia do badania jej zasadności.

Zasadą jest, że wznowienie wypłaty świadczeń następuje od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu o jej wznowieniu (art. 135 ust. 1 ustawy). Wyjątek od tej zasady dotyczy błędu organu rentowego. Wówczas wypłatę świadczenia wznowia się od miesiąca, w którym je wstrzymano, jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata poprzedzające bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek

o wznowienie wypłaty lub wydano decyzję z urzędu o jej wznowieniu (art. 135 ust. 3 ustawy). W ocenie Sądu II instancji do wstrzymania wypłaty emerytury H. N. doszło na skutek błędu organu. Pozwany, jak już zwrócono uwagę, obowiązany był zbadać, czy rzeczywiście zachodzi deklarowana przez ubezpieczoną przesłanka wydania decyzji w przedmiocie wstrzymania wypłaty świadczenia. Wydanie decyzji, pomimo braku zaistnienia takiej przyczyny, niewątpliwie oceniać należy w kategoriach błędu.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

w zw. z art. 134 ust. 1 oraz art. art. 135 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zmienił zaskarżony wyrok i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w B. do wypłaty H. N. emerytury za okres od 1 lutego 2015 r.

do 31 marca 2015 r., jak w sentencji wyroku.

SSA Grażyna Czyżak SSA Daria Stanek SSA Iwona Krzeczowska - Lason